

DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.13.2026.19>
УДК: 347.7

Андрій Лубенцов,

кандидат юридичних наук, заступник директора з експертної роботи
Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. . С. Бокаріуса»,
м. Харків, Україна;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1419-6433>;
e-mail: Lubentsov_av@ukr.net

Олег Михальський,

кандидат юридичних наук, завідувач сектору Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4551-4043>
e-mail: mix3103@ukr.net

Андрій Лубенцов

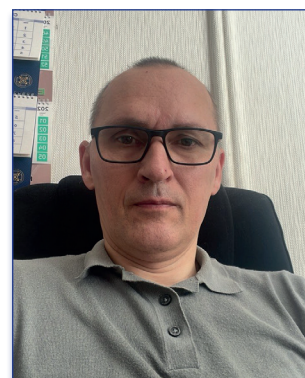
Окремі практичні питання щодо проведення судових експертиз у сфері інтелектуальної власності

Метою статті є аналіз, узагальнення та систематизація практики України щодо проведення судових експертиз у сфері інтелектуальної власності, встановлення їх особливостей та специфічних ознак, а також виявлення проблем та окреслення шляхів їх подолання. Методологічне підґрунтя дослідження склали загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Як основний використано діалектичний метод, що дозволило розглянути предмет статті в сукупності та взаємозв'язку його складників. Крім того, поставлені для досягнення мети завдання вирішувались за допомогою комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема застосовано низку наукових методів, включно з догматичним, герменевтичним, порівняльним, екстраполяцією та аналогією. Доведено, що під час вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності окремі факти, що мають значення для справи, можуть бути встановлені шляхом проведення як комплексних експертиз, так і комплексу експертиз за умови відсутності необхідності вирішення інтеграційних завдань (запитань).

Результати аналізу практики проведення судових експертиз, пов'язаних із дослідженням об'єктів інтелектуальної власності, а також теоретичних положень щодо здійснення комплексних експертиз свідчать про те, що застосовані комплексні спеціальні знання можуть охоплювати як різні галузі науки, техніки та інші сфери спеціальних знань, так і різні напрями в межах однієї галузі знань. Це зумовлює те, що під час розгляду справ про визнання чи порушення прав інтелектуальної власності може виникати потреба у проведенні таких комплексних експертиз: експертизи в межах напрямку «експертиза у сфері інтелектуальної власності»; експертизи у межах різних класів судових експертиз; експертизи, що проводяться із залученням фахівців відповідної галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла. Зазначено, що з огляду на постійне впровадження нових експертних спеціальностей з метою задоволення сучасних потреб судочинства та активний розвиток нових видів експертиз, наведений нами перелік комплексних експертиз, пов'язаних з об'єктами інтелектуальної власності, не є вичерпним і в міру накопичення експертної практики підлягатиме розширенню та доповненню.

Ключові слова: судові експертизи, комплексна експертиза, інтелектуальна власність, право власності, спеціальні знання, експертна спеціальність, дослідження, експерт.

Постановка наукової проблеми. Пріоритетним напрямом державної політики демократичного суспільства є охорона прав інтелектуальної власності. Це зумовлено тим, що розвиток сфери захисту прав інтелектуальної власності активує інновації в усіх сферах життєдіяльності людини, виводить на новий, вищий рівень економіку країни, що забезпечує їй гідне місце у міжнародному просторі. Зростання наукового потенці-

Олег Михальський

алу країни сприяє не тільки модернізації і різних сферах науки й техніки, але й зміцнює її обороноздатність і національну безпеку, що є вкрай важливим в умовах воєнного стану. Судова експертиза посідає одне із провідних місць у впровадженні сучасних досягнень науки та техніки, що сприяє забезпеченню надійності системи доказування у судочинстві України. Непоодинокими є випадки, коли судова експертиза є не тільки необхідним, але й єдиним можливим засобом з'ясувати істину й прийняти правильне рішення у кримінальному провадженні, цивільній справі чи господарському спорі.

Під час проведення досудового розслідування, а також судового розгляду кримінальних проваджень, цивільних справ чи господарських спорів щодо порушень прав інтелектуальної власності виникає необхідність установлення фактичних даних, що пов'язані із предметом доказування та потребують використання спеціальних знань. Так, найпоширенішими кримінальними правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності в Україні є:

- порушення авторського права і суміжних прав (ст. 176 Кримінального кодексу України (далі – КК України));
- порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (ст. 177 КК України);
- незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (ст. 229 КК України)¹.

Практикою доведено, що успішне вирішення питань досудового розслідування кримінальних проваджень даної категорії безпосередньо залежить від обов'язкового підтвердження низки відомостей щодо: юридичних (фізичних) осіб, які є власниками прав інтелектуальної власності; розрахунку розміру завданих протиправними діями збитків; дослідження експерта, що підтверджує наявність ознак незаконного використання об'єктів інтелектуальної власності. Окреслена ситуація свідчить про нагальну потребу в проведенні дослідження, що дозволить узагальнити українську практику проведення судових експертиз у сфері інтелектуальної власності, виявити проблеми та окреслити шляхи їх подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблемних питань інтеграції наукових знань і використання даних, одержаних під час проведення судових експертиз різних видів і класів, а також систематизації накопичених знань приділяли увагу різні вчені-правники, зокрема ці питання знайшли відображення у наукових працях В. Г. Гончаренка та І. В. Гори², Н. І. Клименко³, М. Я. Сегая⁴, Е. Б. Сімакової-Єфремян⁵, М. Г. Щербаковського⁶ та інших вчених. Однак здійснення аналізу судової експертизи у сфері інтелектуальної власності, встановлення її особливостей та специфічних ознак залишилося поза увагою науковців і практиків. Вирішення цих проблемних питань вимагає комплексного підходу й здійснення подальших наукових пошуків.

Метою дослідження є аналіз, узагальнення та систематизація практики України щодо проведення судових експертиз у сфері інтелектуаль-

FUNDING

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

DISCLAIMER

The funder had no role in the study design, data collection and analysis, decision to publish, or preparation of the manuscript.

CONTRIBUTORS

The authors contributed solely to the intellectual discussion underlying this paper, case-law exploration, writing and editing, and accept responsibility for the content and interpretation.

CREATIVE COMMONS 4.0 ATTRIBUTION INTERNATIONAL (CC_BY_4.0)

Ця стаття з відкритим доступом, поширена на умовах Ліцензії атрибуції Creative Commons (CC_BY_4.0), що дає змогу необмежено використовувати, поширювати й відтворювати на будь-якому носії за умови посилення на оригінального(-их) автора(-ів) та джерела.

¹ Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування [About registered criminal offenses and the results of their pretrial investigation]. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareystrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yihdosudovogo-rozsliduvannya-2>

² Експертизи у судочинстві України : посібник [Examinations in the judiciary of Ukraine: manual] / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори. Київ. Юрінком Інтер, 2015. 504 с.

³ Клименко Н. І. Судова експертологія [Forensic expertise]. Київ. Ін Юре, 2007. 528 с.

⁴ Сегай М. Я. Методология судебной идентификации [Methodology of judicial identification]. Київ. РИО МВД УССР, 1970. 256 с.

⁵ Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія та практика : монографія. [Simakova-Efremyan E.B. Complex forensic research: theory and practice: monograph]. Харків : Право, 2016. 456 с.

⁶ Щербаковський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. [Shcherbakovsky M.G. Conducting and using forensic examinations in criminal proceedings: monograph]. Харків. В дель, 2015. 560 с

ної власності, встановлення їх особливостей та специфічних ознак, а також виявлення проблем та окреслення шляхів їх подолання.

Методи дослідження. Методологічне підґрунтя дослідження склали загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Як основний використано діалектичний метод, що дозволило розглянути предмет статті в сукупності та взаємозв'язку його складників. Крім того, поставлені для досягнення мети завдання вирішувались за допомогою комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема застосовано низку наукових методів, включно з догматичним, герменевтичним, порівняльним, екстраполяцією та аналогією.

Викладення основного матеріалу дослідження. Інтелектуальна та творча діяльність завжди була досить потужним двигуном цивілізації. Це обумовлено тим, що суспільство зацікавлене в розробці нових технічних рішень, потрібних для виготовлення оригінальних, привабливих виробів. Крім того, такі рішення сприяють прискоренню науково-технічного прогресу, спрямованого на задоволення потреб людини. Як бачимо, рівень розвитку виробництва, його економічна ефективність, соціальний стан суспільства здебільшого залежать від ефективності інтелектуальної діяльності людини, яка і формує інтелектуальну власність. Інтелектуальну власність можна розуміти як результат творчої діяльності особи, що є досить умовним поняттям, оскільки має віртуальний характер і відноситься до особливого виду власності. Це певною мірою ускладнює розуміння сутності інтелектуальної власності та її визначення.

Встановлення фактичних даних про властивості, ознаки, закономірності створення та використання об'єктів інтелектуальної власності в Україні є предметом окремого напрямку судової експертизи – «експертиза у сфері інтелектуальної власності». Зазначимо, що судова експертиза суттєво відрізняється від експертиз, що проводяться патентним відомством під час державної реєстрації об'єктів інтелектуальної власності, а також інших видів експертиз. Погоджуємось із науковцями, які виокремлюють такі ознаки судової експертизи:

- «призначення та проведення судових експертиз здійснюється відповідно до вимог, встановлених законами та процесуальним законодавством, які визначають підстави призначення експертизи, суб'єктів, що наділені правом призначати судові експертизи (залучати експерта), вимоги до особи експерта, його права, обов'язки та відповідальність;
- експертиза призначається та проводиться за завданням визначених законодавством осіб (органів) у передбаченому процесуальному порядку;
- експертиза проводиться особою (експертом), що має відповідні спеціальні знання в різних галузях науки, техніки, мистецтва чи ремесла, та відповідає вимогам, встановленим законом;
- у результаті експертизи встановлюються фактичні дані, що мають значення для об'єктивного вирішення справи;
- дослідження проводяться на підставі наданих експерту у передбаченому процесуальному порядку матеріальних об'єктів (речових доказів), а також різних документів (відомостей), що стосуються предмета експертизи;
- за надання завідомо неправдивого висновку та відмову без поважних причин від виконання покладених обов'язків експерт несе кримінальну відповідальність, а за ухилення від явки до органів досудового розслідування та суду для надання роз'яснень щодо наданого ним висновку – адміністративну;
- за результатами дослідження експерт складає процесуальний документ – висновок експерта, який є одним із джерел доказів у справі»⁷.

В Україні вид судової експертизи «Експертиза в сфері інтелектуальної власності» у 2002 році внесений до «Переліку основних видів судових експертиз та експертних спеціальностей» відповідним наказом

Andrii Lubentsov,
Oleg Michalskyi

SEPARATE PRACTICAL ISSUES REGARDING THE CONDUCT OF FORENSIC EXAMINATIONS IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY

The purpose of the article is to analyze, generalize and systematize the practice of Ukraine in conducting forensic examinations in the field of intellectual property, establish their features and specific features, as well as identify problems and outline ways to overcome them. The methodological basis of the research was made up of general scientific and special methods of scientific knowledge. The dialectical method was used as the main one, which made it possible to consider the subject of the article as a whole and the relationship of its components. In addition, the tasks set to achieve the goal were solved using a complex of general scientific and special methods, in particular, a number of scientific methods were applied, including dogmatic, hermeneutic, comparative, extrapolation and analogy. It has been proven that during the resolution of disputes in the field of intellectual property, certain facts that are relevant to the case can be established by conducting both complex examinations and complex examinations, provided that there is no need to solve integration tasks (questions).

The results of the analysis of the practice of conducting forensic examinations related to the research of intellectual property objects, as well as theoretical provisions regarding the implementation of complex examinations, indicate that the applied complex special knowledge can cover both different fields of science, technology and other areas of special knowledge, as well as different directions within the same field of knowledge. This leads to the fact that during consideration of cases of recognition or violation of intellectual property rights, there may be a need to conduct the following comprehensive examinations: examinations within the scope of «expertise in the field of intellectual property»; examinations within different classes of forensic examinations; examinations conducted with the involvement of specialists in the relevant field of science, technology, art or craft. It is noted that in view of the constant introduction of new expert specialties in order to meet the modern needs of the judiciary and the active development of existing types of expertise, the list of comprehensive expertise related to intellectual property objects is not exhaustive and will be expanded and supplemented as expert practice accumulates.

Keywords: forensic examination, complex examination, intellectual property, property right, special knowledge, expert specialty, research, expert.

⁷ Кісіль Н. В. Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності в Україні: предмет, завдання та межі компетенції [Kisil N.V. Forensic examination of intellectual property objects in Ukraine: subject, tasks and limits of competence.]. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. № 3(15), 26-40. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-3\(15\)-26-40](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-3(15)-26-40)

Andrii Lubentsov,
Oleg Michalskyi

**SEPARATE PRAKTISCHE
FRAGEN ZUR DURCHFÜHRUNG
FORENSISCHER
UNTERSUCHUNGEN IM
BEREICH DES GEISTIGEN
EIGENTUMS**

Zusammenfassung. Der Zweck des Artikels besteht darin, die Praxis der Ukraine bei der Durchführung forensischer Untersuchungen im Bereich des geistigen Eigentums zu analysieren, zu verallgemeinern und zu systematisieren, ihre Merkmale und Besonderheiten festzustellen sowie Probleme zu identifizieren und Wege zu deren Überwindung aufzuzeigen. Die methodische Grundlage der Forschung bildeten allgemeinerwissenschaftliche und spezielle Methoden der wissenschaftlichen Erkenntnis. Als Hauptmethode wurde die dialektische Methode verwendet, die es ermöglichte, das Thema des Artikels als Ganzes und die Beziehung seiner Bestandteile zu betrachten. Darüber hinaus wurden die zur Zielerreichung gestellten Aufgaben mit einem Komplex allgemeinerwissenschaftlicher und spezieller Methoden gelöst, insbesondere kamen eine Reihe wissenschaftlicher Methoden zum Einsatz, darunter dogmatische, hermeneutische, vergleichende, extrapolierende und analoge Methoden. Es ist erwiesen, dass bei der Lösung von Streitigkeiten auf dem Gebiet des geistigen Eigentums sowohl durch komplexe Prüfungen als auch durch komplexe Prüfungen bestimmte für den Fall relevante Tatsachen festgestellt werden können, sofern keine Notwendigkeit besteht, Integrationsaufgaben (Fragen) zu lösen.

Die Ergebnisse der Analyse der Praxis der Durchführung forensischer Untersuchungen im Zusammenhang mit der Erforschung von Objekten des geistigen Eigentums sowie theoretischer Vorgaben zur Durchführung komplexer Untersuchungen zeigen, dass das angewandte komplexe Spezialwissen sowohl unterschiedliche Bereiche der Wissenschaft, Technik und anderer Spezialwissensbereiche als auch unterschiedliche Richtungen innerhalb desselben Wissensgebiets abdecken kann. Dies führt dazu, dass bei der Prüfung von Fällen der Anerkennung oder Verletzung von Rechten des geistigen Eigentums die Durchführung folgender umfassender Prüfungen erforderlich sein kann: Prüfungen im Rahmen der „Sachverständigung auf dem Gebiet des geistigen Eigentums“; Untersuchungen innerhalb verschiedener Klassen forensischer Untersuchungen.

Schlüsselwörter: forensische Untersuchung, komplexe Untersuchung, geistiges Eigentum, Eigentumsrecht, Spezialwissen, Sachverständigenspezialität, Forschung, Sachverständiger.

Міністерства юстиції України. Експертиза у сфері інтелектуальної власності встановлює фактичні дані про властивості, ознаки, закономірності створення та використання об'єктів, які є специфічними саме для цього напрямку судової експертизи – об'єктів права інтелектуальної власності. У межах напрямку «Експертиза у сфері інтелектуальної власності» законодавчо виокремлено низку видів експертиз та експертних спеціальностей⁸.

Диференціація існуючих видів судових експертиз у межах напрямку «Експертиза у сфері інтелектуальної власності» побудована за принципом поділу за основними видами об'єктів інтелектуальної власності з урахуванням необхідності наявності у фахівця відповідних знань, умінь і навичок для проведення досліджень певних об'єктів. Проведені дослідження показали, що досвід України щодо практики застосування спеціальних знань у межах виокремлених видів експертизи у сфері інтелектуальної власності нині вже враховується іншими країнами під час організації судово-експертної діяльності⁹. Ці країни запроваджують нові експертні спеціальності, в межах яких вирішуються питання з інтелектуальної власності.

Під час диференціації напрямів судової експертизи у сфері інтелектуальної власності враховано необхідність наявності у експерта знань про властивості, ознаки, закономірності створення та використання різних об'єктів права інтелектуальної власності; наприклад:

- встановлення фактичних даних про закономірності створення та використання літературних і художніх творів як об'єктів авторського права входить до предмета експертизи за спеціальністю 13.1.1 «Дослідження, пов'язані з літературними, художніми творами, та інші»;
- комп'ютерні програми та бази даних, які охороняються авторським правом як літературні твори, потребують застосування іншого комплексу спеціальних знань, тому досліджуються в межах окремої експертної спеціальності 13.1.2 «Дослідження, пов'язані з комп'ютерними програмами і компіляціями даних (базами даних)»;
- дослідження ознак, властивостей, закономірностей створення та використання торговельних марок – до предмета експертизи за спеціальністю 13.6 «Дослідження, пов'язані з комерційними (фірмовими) найменуваннями, торговельними марками (знаками для товарів і послуг), географічними зазначеннями»;
- необхідності наявності знань щодо особливостей створення, набуття правової охорони та використання всіх об'єктів інтелектуальної власності потребує лише напрям 13.9 «Економічні дослідження у сфері інтелектуальної власності», в межах якого визначається вартість майнових прав на всі об'єкти інтелектуальної власності та проводиться розрахунок збитків, заподіяних в результаті порушення прав на них.

Як бачимо, під час проведення експертом досліджень навіть у межах однієї експертної спеціальності об'єктами експертизи можуть ставати різні об'єкти права інтелектуальної власності. Наприклад, у процесі вирішення експертного завдання щодо встановлення факту відтворення твору мистецтва у торговельній марці необхідно володіти знаннями властивостей, ознак, а також особливостей надання правової охорони двох об'єктів: твору (який розглядається як об'єкт авторського права) і торговельної марки.

Під час встановлення фактів та обставин справи щодо певних результатів творчої діяльності іноді виникає потреба у з'ясуванні, якому юридичному режиму підпорядковується охорона таких об'єктів. Науковці зазначають, що «твори декоративно-ужиткового мистецтва мо-

⁸ Порядок проведення Центральною експертно-кваліфікаційною комісією при Міністерстві юстиції України атестації судових експертів [The procedure for conducting the attestation of judicial experts by the Central Expert Qualification Commission under the Ministry of Justice of Ukraine]: затв. наказом Міністерства юстиції України від 06.05.2025 № 1224/5 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0694-25#n4>

⁹ Кісіль Н. В. Особливості застосування спеціальних знань при вирішенні спорів у сфері інтелектуальної власності [Kisil N. V. Peculiarities of the application of special knowledge in the resolution of disputes in the field of intellectual property] // Криміналістика і судово-експертна: міжвідом. наук.-метод. зб. Київ, 2025. Вип. 70. С. 803-819. DOI: 10.33994/kndise.2025.70.59

жуть характеризуватися оригінальністю їх виконання та містити певну індивідуальність, у зв'язку з чим отримувати правову охорону як об'єкти авторського права. При цьому вони можуть використовуватися як елементи оформлення товарів широкого вжитку (шкатулок, коробок, сумок, упаковок, обкладинок, етикеток, флаконів, кондитерських та інших виробів) та отримувати правову охорону як промислові зразки (під час реєстрації зовнішнього вигляду виробів або їх частин, які містять твори декоративно-прикладного мистецтва). Також твори образотворчого мистецтва, графіки та декоративно-прикладного мистецтва можуть включатися до складу торговельних марок. У таких випадках під час проведення судових експертиз може виникати необхідність застосування знань, що стосуються різних експертних спеціальностей: 13.1.1, 13.4 або 13.6¹⁰.

Для з'ясування певних обставин справи на вирішення експертизи можуть виноситися запитання, що стосуються встановлення фактичних даних про властивості та ознаки різних об'єктів інтелектуальної власності. Відповідно, вирішення поставлених запитань може входити до компетенції експертів, атестованих за різними напрямками експертизи у цій сфері. Іноді поставлені запитання не потребують інтеграції спеціальних знань. За таких умов кожний експерт дає окремий висновок щодо запитання, що входить до предмета експертизи за його напрямом. Науковці зазначають, що «іноді виникають складнощі в розмежуванні компетенції експерта та визначенні тих спеціальних знань, якими має володіти експерт (а саме — за якою експертною спеціальністю він має бути атестований) для вирішення певного запитання, а також доцільності застосування інтегрованих знань з різних напрямів і проведення комплексних експертиз»¹¹.

Не можна також нехтувати тим, що вирішення питань, які виходять за межі компетенції судового експерта за відповідною експертною спеціальністю, є підставою для притягнення його до дисциплінарної відповідальності. Тому виникає потреба у чіткому розмежуванні предметів дослідження різних видів судових експертиз, а також з'ясуванні — які саме спеціальні знання слід застосовувати для забезпечення повноти та обґрунтованості висновку експерта.

Наприклад, під час розгляду окремих справ виникає необхідність установлення факту відтворення певного об'єкта авторського права (відомого твору мистецтва, графічного твору тощо) у торговельній марці. Спільні ситуації виникають у випадку подання на реєстрацію як торговельної марки зображень, що можуть містити об'єкти авторського права, права на які належать іншим особам. У зв'язку з цим виникає питання щодо визначення предмета відповідного виду судової експертизи у сфері інтелектуальної власності, до якого належить установлення такого факту.

Під час розгляду спорів, пов'язаних із об'єктами інтелектуальної власності, виникає потреба у проведенні комплексних експертиз не лише в межах напрямку «експертиза у сфері інтелектуальної власності». Експертна практика свідчить про необхідність інтеграції спеціальних знань, що належать і до різних галузей. За таких умов слід організовувати проведення комплексних експертиз у межах різних класів судових експертиз. Практика проведення комплексних судових будівельно-технічних експертиз та експертиз літературних і художніх творів, у яких встановлювалися факти використання та переробки проєктної документації під час створення іншого проєкту, знайшла відображення у наукових працях Наталії Кісіль¹²; Ганни Папакіної та Інни Білик¹³.

¹⁰ Кісіль Н. В. Окремі аспекти проведення судових експертиз у сфері інтелектуальної власності, що потребують застосування комплексу спеціальних знань [Kisil N. V. Certain aspects of conducting forensic examinations in the field of intellectual property, which require the application of a complex of special knowledge] // Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 грудня 2023 р.). Київ, 2023. URL: https://m3rktutm8pk3eqarpl5ynjvb3gips8uao.cdn-freehost.com.ua/wp-content/uploads/2024/02/aktualni-pytannya-sudovoyi-ekspertologiyi_2023.pdf

¹¹ Там само.

¹² Кісіль Н. В. Особливості застосування спеціальних знань при вирішенні спорів у сфері інтелектуальної власності ...

¹³ Папакіна Г., Білик І. Комплексне будівельно-технічне дослідження та дослідження у сфері інтелектуальної власності щодо визначення, чи є проєктна документація переробкою іншого проєкту [Papakina G., Bilik I. Complex construction and technical research and

Andrii Lubentsov,
Oleg Michalskyi

QUESTIONS PRATIQUES DISTINCTES CONCERNANT LA CONDUITE D'EXAMENS MÉDICO-LÉGAUX DANS LE DOMAINE DE LA PROPRIÉTÉ INTELLECTUELLE

Résumé. Le but de l'article est d'analyser, de généraliser et de systématiser la pratique de l'Ukraine en matière d'examens médico-légaux dans le domaine de la propriété intellectuelle, d'établir leurs caractéristiques et leurs spécificités, ainsi que d'identifier les problèmes et de décrire les moyens de les surmonter. La base méthodologique de la recherche était constituée de méthodes scientifiques générales et spéciales de connaissance scientifique. La méthode dialectique a été utilisée comme méthode principale, ce qui a permis de considérer le sujet de l'article dans son ensemble et la relation de ses composants. En outre, les tâches fixées pour atteindre l'objectif ont été résolues à l'aide d'un ensemble de méthodes scientifiques générales et spéciales. En particulier, un certain nombre de méthodes scientifiques ont été appliquées, notamment dogmatiques, herméneutiques, comparatives, extrapolées et analogiques. Il a été prouvé que lors de la résolution des litiges dans le domaine de la propriété intellectuelle, certains faits pertinents pour l'affaire peuvent être établis en procédant à la fois à des examens complexes et à des examens complexes, à condition qu'il ne soit pas nécessaire de résoudre des tâches d'intégration (questions).

Les résultats de l'analyse de la pratique des examens médico-légaux liés à la recherche d'objets de propriété intellectuelle, ainsi que les dispositions théoriques concernant la mise en œuvre d'examens complexes, indiquent que les connaissances spéciales complexes appliquées peuvent couvrir à la fois différents domaines de la science, de la technologie et d'autres domaines de connaissances spéciales, ainsi que différentes directions au sein d'un même domaine de connaissances. Cela conduit au fait que lors de l'examen des cas de reconnaissance ou de violation des droits de propriété intellectuelle, il peut s'avérer nécessaire de procéder aux examens de synthèse suivants : examens dans le cadre de « l'expertise dans le domaine de la propriété intellectuelle » ; examens au sein de différentes classes d'examens médico-légaux ; examens menés avec la participation de spécialistes du domaine pertinent de la science, de la technologie, de l'art ou de l'artisanat.

Mots-clés : expertise médico-légale, examen complexe, propriété intellectuelle, droit de propriété, connaissances particulières, spécialité experte, recherche, expert.

Andrii Lubentsov,
Oleg Michalskyi

**ODRĘBNE ZAGADNIENIA
PRAKTYCZNE DOTYCZĄCE
PRZEPROWADZANIA
OGŁĘDZIN
KRYMINALISTYCZNYCH
Z ZAKRESU WŁASNOŚCI
INTELEKTUALNEJ**

Streszczenie. Celem artykułu jest analiza, uogólnienie i usystematyzowanie praktyki Ukrainy w przeprowadzaniu badań kryminalistycznych w zakresie własności intelektualnej, ustalenie ich cech i specyfiki, a także identyfikacja problemów i nakreślenie sposobów ich przewyżczenia. Podstawą metodologiczną badań były ogólnonaukowe i specjalne metody wiedzy naukowej. Jako główną zastosowano metodę dialektyczną, która umożliwiła rozważenie tematu artykułu jako całości i relacji jego elementów składowych. Ponadto zadania postawione dla osiągnięcia celu rozwiązano za pomocą zespołu metod ogólnonaukowych i specjalnych, w szczególności zastosowano szereg metod naukowych, w tym dogmatycznych, hermeneutycznych, porównawczych, ekstrapolacyjnych i analogii. Udowodniono, że przy rozstrzyganiu sporów z zakresu własności intelektualnej pewne fakty istotne dla sprawy można ustalić poprzez przeprowadzenie zarówno skomplikowanych badań, jak i skomplikowanych badań, pod warunkiem, że nie ma konieczności rozwiązywania zadań integracyjnych (pytań).

Wyniki analizy praktyki prowadzenia badań kryminalistycznych związanych z badaniem przedmiotów własności intelektualnej, a także zapisów teoretycznych dotyczących realizacji skomplikowanych badań wskazują, że zastosowana złożona wiedza specjalistyczna może obejmować zarówno różne dziedziny nauki, technologii i innych obszarów wiedzy specjalnej, jak i różne kierunki w ramach tej samej dziedziny wiedzy. Prowadzi to do tego, że przy rozpatrywaniu spraw o uznanie lub naruszenie praw własności intelektualnej może zaistnieć konieczność przeprowadzenia następujących kompleksowych badań: badań w zakresie „ekspertyzy z zakresu własności intelektualnej”; badania w ramach różnych klas badań kryminalistycznych; egzaminy przeprowadzane przy udziale specjalistów z danej dziedziny nauki, technologii, sztuki lub rzemiosła. Słowa kluczowe: badanie kryminalistyczne, badanie kompleksowe, własność intelektualna, prawo własności, wiedza specjalistyczna, specjalność biegłego, badania, ekspert.

Kрім того, Наталія Дідушок і Катерина Мотузка зазначали, що «у практиці співробітників НДЦСЕ у сфері інформаційних технологій та інтелектуальної власності ще не було комплексних експертиз — лінгвістичної експертизи мовлення й експертиз об'єктів інтелектуальної власності»¹⁴. Між тим, на їхнє переконання, «досить перспективною видається ситуація, коли після вирішення експертом у сфері дослідження об'єктів інтелектуальної власності питань щодо з'ясування того, чи є досліджуваний текст (або його частина, яка може використовуватися самостійно) результатом творчої праці відповідно до матеріалів справи або чи є певний літературний текст переробкою іншого тексту і, якщо так, чи має ця переробка творчий характер, експерт-лінгвіст у межах проведення комплексної експертизи проведе авторознавче дослідження проблемного тексту (або його частини, яка може використовуватися самостійно) з метою встановлення, чи складений цей текст (частина) особою, зазначеною як його автор. З'ясування авторства тексту може підсилити дослідження об'єкта авторського права, особливо якщо існують суперечки стосовно того, ким складений спірний текст (частина)»¹⁵. Крім того, автори зауважують, що вказані дослідження можуть бути проведені й окремо, як комплекс експертиз. За подібних умов визначальною має бути саме інтеграційна компонента, зумовлена особливостями конкретної справи (спору) і пріоритетністю експертних завдань.

У науковій праці «Практичні аспекти проведення комплексної почеркознавчої експертизи та експертизи інтелектуальної власності» Тетяна Юзишина, досліджуючи можливість виникнення спорів щодо автентичності документів, договорів чи авторства під час вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності, вказує: «З метою перевірки підписів на ліцензійних договорах, авторських угодах, патентних заявках; встановлення авторства рукописних творів; виявлення фальсифікацій або маніпуляцій у документах може бути проведена почеркознавча експертиза»¹⁶. Авторка обґрунтовує своє твердження тим, що у випадку виникнення спірних ситуацій почеркознавча експертиза дозволяє:

- ідентифікувати виконавця тексту за характерними ознаками почерку;
- встановити, чи виконаний текст конкретним виконавцем;
- з'ясувати, чи був текст змінений іншими особами;
- визначити, чи належить підпис на документі зазначеній особі.

Як приклад ролі почеркознавчих досліджень під час вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності авторка наводить випадок, коли у 2018 році в Україні розглядалася справа про піратів, де автор рукописного сценарію для кінофільму звинуватив кінокомпанію у крадіжці ідеї. Завдяки почеркознавчій експертизі вдалося довести, що оригінальний сценарій був написаний саме позивачем, а копія, яку представила кінокомпанія, мала зміни, внесені іншою особою¹⁷.

research in the field of intellectual property to determine whether the project documentation is a modification of another project] // Проблеми теорії та практики судової експертизи з питань інтелектуальної власності («Крайневські читання»): матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (23 грудня 2024 р., м. Київ). Київ: Видавництво Людмила, 2025. URL: https://intelect.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/maket-dlya-typografiiy-krajnevski-2024_4.pdf

¹⁴ Дідушок Н., Мотузка К. Перспективи проведення комплексних досліджень у галузі експертизи об'єктів інтелектуальної власності і лінгвістичної експертизи мовлення [Дідушок Н., Мотузка К. Перспективи проведення комплексних досліджень у галузі експертизи об'єктів інтелектуальної власності і лінгвістичної експертизи мовлення] // Проблеми теорії та практики судової експертизи з питань інтелектуальної власності («Крайневські читання»): матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (23 грудня 2024 р., м. Київ). Київ: Видавництво Людмила, 2025. URL: https://intelect.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/maket-dlya-typografiiy-krajnevski-2024_4.pdf

¹⁵ Там само.

¹⁶ Юзишина Т. Практичні аспекти проведення комплексної почеркознавчої експертизи та експертизи інтелектуальної власності [Yuzyshina T. Practical aspects of comprehensive handwriting examination and intellectual property examination] // Проблеми теорії та практики судової експертизи з питань інтелектуальної власності («Крайневські читання»): матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (23 грудня 2024 р., м. Київ). Київ: Видавництво Людмила, 2025. URL: https://intelect.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/maket-dlya-typografiiy-krajnevski-2024_4.pdf

¹⁷ Юзишина Т. Практичні аспекти проведення комплексної почеркознавчої експертизи та експертизи інтелектуальної власності. ...

Розглядаючи питання щодо місця «експертизи у сфері інтелектуальної власності» в комплексних експертизах, Тетяна Чабанець зазначає: «На сьогодні як комплексні експертизи проводяться дослідження у сфері інтелектуальної власності з метою вирішення питання щодо визначення, чи є продукт (наприклад, сигарети) контрафактним; чи виготовлено на одному обладнанні упакування сигарет, вилучених у різних місцях; та чи нанесено на упакування об'єкт інтелектуальної власності (торговельну марку)»¹⁸.

Оксана Фоя вказувала на можливість проведення низки видів комплексних експертиз, які поєднують експертизу об'єктів інтелектуальної власності з такими експертизами, як:

- комп'ютерно-технічна експертиза – така комплексна експертиза об'єднує дослідження порушення прав на такі об'єкти інтелектуальної власності, як торговельні марки, та виявлення інформації, що міститься на комп'ютерних носіях або web-ресурсах;
- економічна експертиза – така комплексна експертиза поєднує дослідження порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності та встановлення розміру реальних збитків, яких зазнав правласник об'єкта інтелектуальної власності внаслідок протиправних дій інших осіб;
- мистецтвознавча експертиза – така комплексна експертиза спрямована на дослідження об'єктів авторського права, а саме творів науки, літератури та мистецтва, для вирішення питання про порушення прав власника авторських прав, визнання використання твору та автентичності предметів мистецтва, та авторства щодо конкретних творів;
- будівельно-технічна експертиза – така комплексна експертиза дозволяє одночасно досліджувати об'єкти авторського права, а саме твори архітектури, та проєктно-технічну документацію об'єктів нерухомого майна (будинків, споруд тощо);
- товарознавча експертиза – даний вид комплексної експертизи поєднує дослідження позначень, які зареєстровані як торговельні марки, та відповідність виробу, на який нанесено таке позначення, вимогам стандартів, технічним умовам, відповідність маркувальних даних, нанесених на вироби, дійсним товарним характеристикам, яким підприємством і коли виготовлено виробів;
- військова експертиза – даний вид комплексних експертиз спрямований на дослідження позначень, які зареєстровані як торговельні марки, та використання цих позначень військовими формуваннями»¹⁹.

Стосовно останнього різновиду комплексних експертиз Олександр Козлов вказує на можливість проведення комплексних військових експертиз та експертиз інтелектуальної власності, наголошуючи, що «експертами у сфері інтелектуальної власності можуть встановлюватися факти використання під час воєнного стану підприємствами різних форм власності у своїй господарській діяльності логотипів, емблем і знаків, схожих з емблемами (символікою) добровільних громадських гуманітарних організацій. Використання таких позначень не можна вважати застосуванням засобів ведення війни, це заборонено міжнародним гуманітарним правом та є порушенням законів і звичаїв війни»²⁰.

Результати аналізу практики України показують, що під час розгляду кримінальних проваджень, пов'язаних із порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності, органи досудового розслідування та суд призначали експертизи як атестованим судовим експертам, так і фахівцям, які володіють знаннями у відповідній галузі науки, техніки або мистецтва. Така практика мала місце, якщо виникала необхідність встановлення певних фактів, що стосувалися вузької предметної галузі, якою не володіли експерти, атестовані за існуючими напрямками даної експертизи. Наприклад, у науковій праці з дослідження питання комплексних експертиз зазначалося, що «з метою вирішення питання щодо обумовлення на генетичному рівні відмінності у проявах ознак досліджуваних сортів, крім експерта, атестованого за спеціальністю 13.5.1 «Дослідження, пов'язані з сортами рослин», залучався доктор біологічних наук, головний науковий співробітник відділу селекції, генетики та насінництва бобових культур Селекційно-генетичного інституту НААНУ»²¹.

¹⁸ Чабанець Т. Судові експертизи у сфері інтелектуальної власності в системі комплексів та у складі комплексних судових експертиз (сучасна практика та проблемні питання) [Chabanets T. Forensic examinations in the field of intellectual property in the system of complexes and as part of complex forensic examinations (modern practice and problematic issues)]. Проблеми теорії та практики судової експертизи з питань інтелектуальної власності («Крайневські читання»): матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (23 грудня 2024 р., м. Київ). Київ: Видавництво Людмила, 2025. URL: https://intelect.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/maket-dlya-typografiiy-krajnyevski-2024_4.pdf

¹⁹ Фоя О. Особливості проведення комплексних експертиз об'єктів інтелектуальної власності [Foya O. Peculiarities of comprehensive examinations of intellectual property objects] // Проблеми теорії та практики судової експертизи з питань інтелектуальної власності («Крайневські читання»): матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (23 грудня 2024 р., м. Київ). Київ: Видавництво Людмила, 2025. URL: https://intelect.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/maket-dlya-typografiiy-krajnyevski-2024_4.pdf

²⁰ Козлов О. Особливості проведення комплексних судових військових експертиз та експертиз інтелектуальної власності під час воєнного стану [Kozlov O. Peculiarities of conducting complex judicial military examinations and intellectual property examinations during martial law] // Проблеми теорії та практики судової експертизи з питань інтелектуальної власності («Крайневські читання»): матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (23 грудня 2024 р., м. Київ). Київ: Видавництво Людмила, 2025. URL: https://intelect.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/maket-dlya-typografiiy-krajnyevski-2024_4.pdf

²¹ Кісіль Н.В. Особливості застосування комплексних спеціальних знань при проведенні досліджень, пов'язаних із об'єктами інтелектуальної власності [Kisil N.V. Peculiarities of the application of complex special knowledge when conducting research related to objects of intellectual property] // Судово-експертна діяльність: збереження наукового та кадрового потенціалу в умовах воєнного

Крім того, практика розгляду справи про захист авторського права та відшкодування моральної шкоди за порушення прав на хореографічний твір із призначенням експертизи об'єктів інтелектуальної власності висвітлена у науковій праці, де вказано, що «у зв'язку з необхідністю комплексного вирішення поставлених судом запитань за клопотанням експерта до проведення експертизи було залучено двох провідних фахівців у галузі хореографії, які здійснювали дослідження сукупності хореографічних елементів, використаних у хореографічних творах позивача та відповідача, та проводили аналіз їх використання в інших більш ранніх творах. Експертом у сфері інтелектуальної власності вирішувалися питання щодо наявності повного або часткового використання хореографічного твору позивача (або його частини, яка може використовуватися самостійно), його переробки, зміни або адаптації під час створення твору відповідача»²².

Під час проведення судових експертиз музичних творів як об'єктів авторського права в більшості випадків залучаються відповідні фахівці музичної сфери, оскільки у переважній більшості експертів, атестованих за спеціальністю 13.1.1, відсутні достатні спеціальні знання у музичній галузі для глибокого аналізу властивостей, ознак і закономірностей створення цих творів. Відповідно, вирішення подібних питань може потребувати комплексного підходу фахівців, що володіють знаннями як у музичній галузі, так і в галузі судової експертизи, пов'язаної із дослідженнями об'єктів авторського права.

Водночас в окремих випадках для зручнішої та ефективнішої організації проведення експертних досліджень, зокрема багатооб'єктних, доцільним вбачається проведення комплексу експертиз замість комплексної експертизи. Такі висновки експертів зберігають своє доказове значення, про що вказувалося, зокрема, у постанові Верховного Суду від 22 травня 2025 року у кримінальній справі № 208/2264/15-к²³, коли районним судом було призначено комплексну судову експертизу із залученням експертів з автотехнічної, трасологічної та медичної експертиз, які провели експертизи за кожним із цих видів експертиз та надали окремі висновки. Представник потерпілих у касаційній скарзі заявив, що проведені експертизи не відповідають вимогам п. 4.12 розділу IV Інструкції 53/5, оскільки кожна з них по суті є самостійною повторною комісійною експертизою, вони проведені експертами окремо один від одного і не мають комплексного характеру. Отже, поставлене судом завдання – здійснення комплексної судової експертизи – не виконане. Суд першої інстанції всупереч вимогам ст. 86 КПК України не надав належної оцінки висновкам експертів, які мав визнати недопустимими доказами. У постанові Верховного Суду від 22 травня 2025 року колегією суддів було зазначено таке:

«...комплексною є експертиза, в якій експерти, що спеціалізуються в різних галузях знань або родах судових експертиз, зайняті спільним вирішенням одних і тих самих питань та формулюванням загального висновку. Відмінною ознакою комплексної експертизи, а відповідно і комплексу експертиз, які входять до її складу, є вирішення суміжних питань експертиз різного виду, класу або роду, які не можуть бути вирішені на основі однієї галузі експертних знань. Порядок проведення досліджень, у тому числі визначення послідовності та строків виконання окремих досліджень, визначається нарадою всіх експертів-співвиконавців, організованою головою експертної комісії, враховуючи функції кожного з експертів, які беруть участь у провадженні експертизи.

Комплексна експертиза проводиться у випадку, коли завдання не можна вирішити засобами одного виду експертизи (трасологічної, судово-медичної тощо), а також шляхом послідовного чи одночасного проведення окремих експертиз. Оцінка отриманих результатів також дається колегіально. Врахування точок зору кожного з експертів забезпечується можливістю у разі недосягнення згоди давати окремі висновки»²⁴.

У зазначеній постанові Верховного Суду також наголошено, що той факт, що зазначені експертизи були проведені експертами окремо один від одного, не призводить до втрати висновками експертів доказового значення. Відтак, такі висновки експертів підлягають оцінюванню за правилами ст. 94 КПК України у сукупності та взаємозв'язку з іншими доказами, серед яких і висновки інших експертів, які також зберігають своє доказове значення.

Отже, під час вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності окремі факти, що мають значення для справи, можуть бути встановлені шляхом проведення як комплексних експертиз, так і комплексу експертиз, за умови відсутності необхідності вирішення інтеграційних завдань (запитань).

Крім того, науковці наголошують, що «поняття комплексної експертизи слід відрізняти від поняття комплексу експертиз, під яким розуміється взаємообумовлена сукупність експертиз різних видів, що

стану : V Всеукраїнський форум судових експертів (м. Львів, 6 червня 2025 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. С. 208-211. URL: <https://journals.ondise.in.ua/index.php/herald/issue/view/17>.

²² Кісіль Н. В. Сучасний стан та перспективи застосування спеціальних знань при вирішенні спорів про захист авторських прав [Kisil N.V. Current state and prospects of application of special knowledge in resolving copyright disputes] // Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності (м. Київ, 25 квітня 2025р.): ел. збірник. Київ. КІП ім. Ігоря Сікорського, 2025. С. 44-51. URL: <http://cpdcipr.kpi.ua/article/view/327781/317606>

²³ Постанова Верховного Суду від 22 травня 2025 року у кримінальній справі № 208/2264/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/127645892_

²⁴ Там само.

призначаються в одній справі стосовно одних і тих самих об'єктів, але таких, що вирішують різні експертні завдання»²⁵.

Отже, аналіз практики проведення судових експертиз, пов'язаних із дослідженням об'єктів інтелектуальної власності, а також теоретичних положень щодо здійснення комплексних експертиз свідчить про те, що застосовані комплексні спеціальні знання можуть охоплювати як різні галузі науки, техніки та інші сфери спеціальних знань, так і різні напрями в межах однієї галузі знань. У зв'язку з цим під час розгляду справ про визнання чи порушення прав інтелектуальної власності може виникати потреба у проведенні таких комплексних експертиз:

- експертизи в межах одного класу «експертиза у сфері інтелектуальної власності»;
- експертизи в межах різних класів судових експертиз;
- експертизи, що проводяться із залученням фахівців відповідної галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла.

Під час досудового розслідування щодо незаконного використання різних об'єктів права інтелектуальної власності та судового розгляду кримінальних проваджень, господарських спорів або цивільних справ може виникати потреба у проведенні таких комплексних експертиз у межах одного класу «експертизи у сфері інтелектуальної власності»:

- комплексні експертизи об'єктів авторського права та торговельних марок (спец. 13.1.1 та спец. 13.6);
- комплексні експертизи об'єктів авторського права та промислових зразків (спец. 13.1.1 та спец. 13.4);
- комплексні експертизи торговельних марок і промислових зразків (спец. 13.6 та спец. 13.4);
- комплексні експертизи винаходів/корисних моделей і промислових зразків (спец. 13.3 та спец. 13.4);
- комплексні економічні дослідження, пов'язані з використанням об'єктів інтелектуальної власності (спец. 13.1.1 та спец. 13.9; спец. 13.1.2 та спец. 13.9; спец. 13.2 та спец. 13.9; спец. 13.3 та спец. 13.9; спец. 13.4 та спец. 13.9; спец. 13.6 та спец. 13.9; спец. 13.8 та спец. 13.9).

Щодо проведення комплексних експертиз, які належать до різних класів експертиз, то, враховуючи наявну експертну практику, мають місце, зокрема, такі види комплексних досліджень:

- судово-мистецтвознавчі дослідження (спец. 15.1) та дослідження художніх творів (спец. 13.1.1);
- будівельно-технічні дослідження (спец. 10.6) та дослідження літературних і художніх творів (спец. 13.1.1);
- дослідження комп'ютерних програм (спец. 13.1.2) та комп'ютерної техніки і програмних продуктів (спец. 10.9);
- дослідження електронних комунікацій (спец. 10.17) та різних видів об'єктів інтелектуальної власності (спец. 13.1.1, 13.2, 13.3, 13.4, 13.6 та інші);
- дослідження матеріалів, речовин і виробів та об'єктів інтелектуальної власності (винаходів та корисних моделей).

Водночас слід зазначити, що з огляду на постійне впровадження нових експертних спеціальностей з метою задоволення сучасних потреб судочинства та активний розвиток наявних видів експертиз, наведений нами перелік комплексних експертиз, пов'язаних з об'єктами інтелектуальної власності, не є вичерпним і в міру накопичення експертної практики підлягатиме розширенню та доповненню.

Висновки. Доведено, що під час вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності окремі факти, що мають значення для справи, можуть бути встановлені шляхом проведення як комплексних експертиз, так і комплексу експертиз за умови відсутності необхідності вирішення інтеграційних завдань (запитань).

Результати аналізування практики проведення судових експертиз, пов'язаних із дослідженням об'єктів інтелектуальної власності, а також теоретичних положень щодо здійснення комплексних експертиз свідчать про те, що застосовані комплексні спеціальні знання можуть охоплювати як різні галузі науки, техніки та інші сфери спеціальних знань, так і різні напрями в межах однієї галузі знань. Це обумовлює те, що під час розгляду справ про визнання чи порушення прав інтелектуальної власності може виникати потреба у проведенні таких комплексних експертиз:

- експертизи в межах напрямку «експертиза у сфері інтелектуальної власності»;
- експертизи в межах різних класів судових експертиз;
- експертизи, що проводяться із залученням фахівців відповідної галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла.

Зазначено, що з огляду на постійне впровадження нових експертних спеціальностей з метою задоволення сучасних потреб судочинства та активний розвиток наявних видів експертиз, наведений нами перелік комплексних експертиз, пов'язаних з об'єктами інтелектуальної власності, не є вичерпним і в міру накопичення експертної практики підлягатиме розширенню та доповненню.

²⁵ Комплексна судова експертиза програмного забезпечення : Звіт про науково-дослідну роботу [Complex forensic examination of software: Report on research work]. № держреєстрації 0108U005822 / Г. В. Прохоров-Лукін, А. В. Андреева, Л. О. Величко та ін. Київ. КНДІСЕ, 2008, 218 с.

References

- Didushok N., Motuzka K. Perspektyvy provedennia kompleksnykh doslidzhen u haluzi ekspertyzy obektiv intelektualnoi vlasnosti i lnhvistychnoi ekspertyzy movlennia [Didushok N., Motuzka K. Perspektyvy provedennia kompleksnykh doslidzhen u haluzi ekspertyzy obektiv intelektualnoi vlasnosti i lnhvistychnoi ekspertyzy movlennia]. Problemy teorii ta praktyky sudovoi ekspertyzy z pytan intelektualnoi vlasnosti («Krainievski chytannia»): mater. VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (23 hrudnia 2024 r., m. Kyiv). Kyiv: Vydavnytstvo Liudmyla, 2025. URL: https://intellect.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/maket-dlya-typografiiyi-krajnyevski-2024_4.pdf [in Ukrainian].
- Didushok N., Motuzka K. Perspektyvy provedennia kompleksnykh doslidzhen u haluzi ekspertyzy obektiv intelektualnoi vlasnosti i lnhvistychnoi ekspertyzy movlennia. Problemy teorii ta praktyky sudovoi ekspertyzy z pytan intelektualnoi vlasnosti («Krainievski chytannia»): mater. VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (23 hrudnia 2024 r., m. Kyiv). Kyiv: Vydavnytstvo Liudmyla, 2025. URL: https://intellect.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/maket-dlya-typografiiyi-krajnyevski-2024_4.pdf [in Ukrainian].
- Ekspertyza u sudochynstvi Ukrainy : posibnyk [Examinations in the judiciary of Ukraine: manual] / za zah. red. V. H. Honcharenka, I. V. Hory. Kyiv. Yurinkom Inter, 2015. 504 s. [in Ukrainian].
- Kisil N. V. Okremi aspekty provedennia sudovykh ekspertyz u sferi intelektualnoi vlasnosti, shcho potrebuui zastosuvannia kompleksu spetsialnykh znan [Kisil N. V. Certain aspects of conducting forensic examinations in the field of intellectual property, which require the application of a complex of special knowledge]. Aktualni pytannia sudovoi ekspertolohii, kryminalistyky ta kryminalnogo protsesu : materialy V mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 21 hrudnia 2023 r.). Kyiv, 2023. URL: https://m3rkxutm8pk3eqapl5ynjvb3gips8uao.cdn-freehost.com.ua/wp-content/uploads/2024/02/aktualni-pytannia-sudovoyi-ekspertolohii_2023.pdf [in Ukrainian].
- Kisil N. V. Osoblyvosti zastosuvannia spetsialnykh znan pry vyrishenni sporiv u sferi intelektualnoi vlasnosti [Kisil N. V. Peculiarities of the application of special knowledge in the resolution of disputes in the field of intellectual property]. Kryminalistyka i sudova ekspertyza: mizhvidom. nauk.-metod. zb. Kyiv. 2025. Vyp. 70. S. 803-819. DOI: 10.33994/kndise.2025.70.59 [in Ukrainian].
- Kisil N. V. Sudova ekspertyza obektiv intelektualnoi vlasnosti v Ukraini: predmet, zavdannia ta mezhi kompetentsii [Kisil N.V. Forensic examination of intellectual property objects in Ukraine: subject, tasks and limits of competence.]. Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia. № 3(15), 26-40. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-3\(15\)-26-40](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-3(15)-26-40) [in Ukrainian].
- Kisil N. V. Suchasnyi stan ta perspektyvy zastosuvannia spetsialnykh znan pry vyrishenni sporiv pro zakhyst avtorskykh prav [Kisil N.V. Current state and prospects of application of special knowledge in resolving copyright disputes]. Stvorennia, okhorona, zakhyst i komertsializatsiia obektiv prava intelektualnoi vlasnosti: materialy VIII Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu, prysviachenoii Mizhnarodnomu dnu intelektualnoi vlasnosti (m. Kyiv, 25 kvitnia 2025r.): el. zbirnyk. Kyiv. KPI im. Ihoria Sikorskoho, 2025. S. 44-51. URL: <http://cpdcipr.kpi.ua/article/view/327781/317606> [in Ukrainian].
- Kisil N.V. Osoblyvosti zastosuvannia kompleksnykh spetsialnykh znan pry provedenni doslidzhen, poviazanykh iz ob'ektamy intelektualnoi vlasnosti [Kisil N.V. Peculiarities of the application of complex special knowledge when conducting research related to objects of intellectual property]. Sudovo-ekspertna diialnist: zberezhenia naukovo ta kadrovoho potentsialu v umovakh voiennoho stanu : V Vseukrainskyi forum sudovykh ekspertiv (m. Lviv, 6 chervnia 2025 r.). Odesa : Vydavnytstvo «Iurydyka», 2025. S. 208-211. URL: <https://journals.ondise.in.ua/index.php/herald/issue/view/17> [in Ukrainian].
- Klymenko N. I. Sudova ekspertolohiia [Forensic expertise]. Kyiv. In Yure, 2007. 528 s. [in Ukrainian].
- Kozlov O. Osoblyvosti provedennia kompleksnykh sudovykh viiskovykh ekspertyz ta ekspertyz intelektualnoi vlasnosti pid chas voiennoho stanu [Kozlov O. Peculiarities of conducting complex judicial military examinations and intellectual property examinations during martial law] // Problemy teorii ta praktyky sudovoi ekspertyzy z pytan intelektualnoi vlasnosti («Krainievski chytannia»): mater. VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (23 hrudnia 2024 r., m. Kyiv). Kyiv. Vydavnytstvo Liudmyla, 2025. URL: https://intellect.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/maket-dlya-typografiiyi-krajnyevski-2024_4.pdf [in Ukrainian].
- Kompleksna sudova ekspertyza prohrannoho zabezpechennia : Zvit pro naukovo-doslidnu robotu [Complex forensic examination of software: Report on research work]. № derzhreistratsii 0108U005822 / H. V. Prokhorov-Lukin, A. V. Andrieieva, L. O. Velychko ta in. Kyiv. KNDISE, 2008, 218 s. [in Ukrainian].
- Papakina H., Bilyk I. Kompleksne budivelno-tekhnichne doslidzhennia ta doslidzhennia u sferi intelektualnoi vlasnosti shchodo vyznachennia, chy ye proiektna dokumentatsiia pererobkoiiu inshoho proiektu [Papakina G., Bilyk I. Complex construction and technical research and research in the field of intellectual property to determine whether the project documentation is a modification of another project]. Problemy teorii ta praktyky sudovoi ekspertyzy z pytan intelektualnoi vlasnosti («Krainievski chytannia»): mater. VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (23 hrudnia 2024 r., m. Kyiv). Kyiv: Vydavnytstvo Liudmyla, 2025. URL: https://intellect.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/maket-dlya-typografiiyi-krajnyevski-2024_4.pdf [in Ukrainian].
- Poriadok provedennia Tsentralnoiu ekspertno-kvalifikatsiinoiu komisiieiu pry Ministerstvi yustytzii Ukrainy atestatsii sudovykh ekspertiv [The procedure for conducting the attestation of judicial experts by the Central Expert Qualification Commission under the Ministry of Justice of Ukraine]: zatv. nakazom Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 06.05.2025 № 1224/5 (zi zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0694-25#n4> Postanova Verkhovnoho Sudu vid 22 travnia 2025 roku u kryminalnii spravi № 208/2264/15-k. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127645892> [in Ukrainian].

- Postanova Verkhovnoho sudu vid 22 travnia 2025 roku u kryminalnii spravi № 208/2264/15-k. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127645892> [in Ukrainian].
- Pro zareiestrovani kryminalni pravoporushennia ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannia [About registered criminal offenses and the results of their pretrial investigation]. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareiestrovani-kriminalni-pravoporushennia-ta-rezultati-yihdosudovogo-rozsliduvannia-2> [in Ukrainian].
- Sehai M. Ya. Metodolohiya sudebnoi ydentyfikatsyy [Methodology of judicial identification]. Kyiv. RYO MVD USSR, 1970. 256 s. [in Ukrainian].
- Simakova-Yefremian E. B. Kompleksni sudovo-ekspertni doslidzhennia: teoriia ta praktyka : monohrafiia. [Simakova-Efremyan E.B. Complex forensic research: theory and practice: monograph]. Kharkiv : Pravo, 2016. 456 s. [in Ukrainian].
- Foia O. Osoblyvosti provedennia kompleksnykh ekspertyz obektiv intelektualnoi vlasnosti [Foya O. Peculiarities of comprehensive examinations of intellectual property objects]. Problemy teorii ta praktyky sudovoi ekspertyzы z pytan intelektualnoi vlasnosti («Krainievski chytannia»): mater. VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (23 hrudnia 2024 r., m. Kyiv). Kyiv : Vydavnytstvo Liudmyla, 2025. URL: https://intelect.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/maket-dlya-typografiiy-krajnyevski-2024_4.pdf. [in Ukrainian].
- Chabanets T. Sudovi ekspertyzы u sferi intelektualnoi vlasnosti v systemi kompleksiv ta u skladi kompleksnykh sudovykh ekspertyz (suchasna praktyka ta problemni pytannia) [Chabanets T. Forensic examinations in the field of intellectual property in the system of complexes and as part of complex forensic examinations (modern practice and problematic issues)]. Problemy teorii ta praktyky sudovoi ekspertyzы z pytan intelektualnoi vlasnosti («Krainievski chytannia»): mater. VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (23 hrudnia 2024 r., m. Kyiv). Kyiv. Vydavnytstvo Liudmyla, 2025. URL: https://intelect.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/maket-dlya-typografiiy-krajnyevski-2024_4.pdf [in Ukrainian].
- Shcherbakovskyi M. H. Provedennia ta vykorystannia sudovykh ekspertyz u kryminalnomu provadzhenni : monohrafiia. [Shcherbakovsky M.G. Conducting and using forensic examinations in criminal proceedings: monograph]. Kharkiv. V dele, 2015. 560 s. [in Ukrainian].
- Yuzyshyna T. Praktychni aspekty provedennia kompleksnoi pocherkoznavchoi ekspertyzы ta ekspertyzы intelektualnoi vlasnosti [Yuzyshyna T. Practical aspects of comprehensive handwriting examination and intellectual property examination]. Problemy teorii ta praktyky sudovoi ekspertyzы z pytan intelektualnoi vlasnosti («Krainievski chytannia»): mater. VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (23 hrudnia 2024 r., m. Kyiv). Kyiv: Vydavnytstvo Liudmyla, 2025. URL: https://intelect.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/maket-dlya-typografiiy-krajnyevski-2024_4.pdf [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії: 10.03.2026 / Рецензовано 20.04.2026 / Прийнято до друку 29.04.2026 / Доступно онлайн 30.05.2026

Приклад цитування:

Лубенцов, А., Михальский, О. (2026). Окремі практичні питання щодо проведення судових експертиз у сфері інтелектуальної власності. *Архів кримінології та судових наук*. 1 (13). 197-207. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.13.2026.19>